

גיליון הורים פרשת שופטים

הורים יקרים,

פרשת שופטים עוסקת בארבעת סוגי ההנהגה של עם ישראל: שופט, מלך, כהן ונביא.

בתוך כך אנו מצווים לקיים מערכת משפט ואכיפה על פי דיני התורה.

התורה חוזרת ללמד על איסורי עבודה זרה והעונש עליהם, מצוות מינוי מלך, עבודת הכהנים והלוויים והשכר על עבודתם, ערי מקלט, ועוד...

משה רבנו מצווה על איסור יראת הלוחמים מפני הקרבות מי האיש ירא וירא הלך וישב לביתו ולא ימס את לבב אָחיו פְּלִבּוֹ... " ומצווה על מלחמות הכיבוש פי תקרב אל עיר להלחם עליה ואופן ניהול המלחמה.

בסוף הפרשה לומדים את פרשת העגלה הערופה בנחל, על האחריות ההדדית שצריכה להיות לנו כלפי כל אחד מעם ישראל ואף על ליווי של אורח שהגיע לעיר שלכאורה אין לנו אחריות כלפיו.

לקראת השבת מצורפים עשרה סיפורים. (שלושת האחרונים הופיעו בעבר בצורות שונות). מומלץ להכין את המסר הרצוי והדרוש בביתכם שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

כתוב בפרשה "שופטים וְשֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ... וְשֹׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשֹּׁפֵט צֶדֶק".
נבין מהו משפט צדק לפי הסיפור:

אביעזר ויהושע ידעו מראש שהדרך אל העיר הגדולה תאריך חמישה ימים. הדרך עברה במדבר שבו אין איש ולא ניתן להשיג בו אוכל, ולכן הם הצטיידו מראש במזון מספק לכל המסע.

אביעזר הביא עמו שלושה כיכרות לחם ויהושע הביא עמו שניים.

זו לא הייתה הפעם הראשונה שבה עשו את הדרך, והם ידעו שחמישה כיכרות יספיקו להם בהחלט.

לקראת צהרי היום הראשון ראו אביעזר ויהושע אדם רץ לעברם בלי שום תרמיל או מזוודה. 'יהודים יקרים', פתח כשהגיע אליהם מתנשם ומתנשף, 'אני חייב להגיע לעיר הגדולה, אך לצערי לא נותר לי כאן כל רכוש ולא יכולתי להצטייד מראש באוכל, התסכימו בטובכם שאבוא עמכם ואוכל מלחמכם עד שנגיע לעיר?'

כדרכם של יהודים שהם רחמנים וגומלי חסדים הסכימו השניים מיד. 'כשנגיע לעיר' הוסיף האיש, 'אפצה אתכם על כך שאכלתי מפתכם, לא חסר לי כסף!'

אביעזר ויהושע לא היו בטוחים בכך, אך הדבר לא הפריע להם. החלטנו לתת מלחמנו לאיש הזר כדי לגמול עמו חסד ולא לשם הכסף, הרהרו, אך אם בנוסף למצווה האיש עוד יפצה אותנו, מה רע בכך?

המסע נמשך כצפוי חמישה ימים בדיוק. בכל יום פרסו שני החברים כיכר לחם אחת לשלושה חלקים שווים, נתנו אחד לאיש הזר, וכל אחד מהם אכל את חלקו.

כשהגיעו לעיר הגדולה ביקש האיש שיבואו עמו לביתו, ושם, לאחר שהגיש להם ארוחה דשנה, העניק להם חמישה מטבעות זהב. 'מטבע אחד כנגד כל יום שאכלתי עמכם' פירש.

השניים יצאו מביתו בהכרת תודה, אך מספר שניות לאחר מכן פרץ הוויכוח ביניהם. אביעזר אמר שמכיוון שהוא הביא שלושה כיכרות מגיעים לו שלושה מטבעות זהב וליהושע שהביא רק שני כיכרות מגיעים שני מטבעות בלבד. לעומתו טען יהושע שמכיוון שהם יצאו לדרכם ביחד כשותפים שווים, כל אחד צריך לקבל שניים וחצי מטבעות זהב.

כשנוכחו לדעת כי אינם מצליחים להגיע לעמק השווה, החליטו ללכת לבית הדין כדי שיכריע בגורלם. בראש בית הדין ישב פרשן התורה המפורסם רבנו אברהם אבן עזרא, הוא שמע בקשב רב את סיפורם ואת טענותיהם.

בסוף הדיון גזר הרב את פסק הדין: 'אביעזר שהביא עמו שלושה כיכרות לחם יקבל ארבעה מטבעות זהב, ויהושע, בעל שני הכיכרות, יקבל רק מטבע זהב אחד...'

כששמעו את פסק הדין היו שניהם המומים. יהושע היה משוכנע שחלה פה טעות, אך אפילו אביעזר, שדרש במקור שלושה מטבעות, לא הבין כיצד פסק הרב החכם פסק דין מוזר כל כך - שמגיעים לו ארבעה מטבעות.

למראה מבטיהם התמהים החליט הרב להסביר:

'ראשית, פסק הדין מבוסס על כך שהאורח שילם על מה שאכל, כפי שהוא עצמו אמר ששילם מטבע כנגד כל יום שאכל'. שניהם הנהגו בהסכמה.

'עתה נותר לקבוע', המשיך הרב להסביר, 'כמה אכל האורח מכיכרותיו של כל אחד מכם'. גם עתה הוסיפו אביעזר ויהושע להנהג בהבנה. 'ובכן, המסע נמשך חמישה ימים, וביחד היו לכם חמישה כיכרות. זאת אומרת שבכל יום אכלתם שלושתכם כיכר לחם אחת שהתחלקה לשלושה חלקים. יוצא מכך שכל אחד אכל שליש כיכר ביום, ובחמישה ימים כל אחד אכל חמישה שלישים! הרב חיכה שהדברים יובנו, ושני בעלי הדין אכן הנהגו בהסכמה. 'ועתה נותר לנו רק לקבוע כמה שלישים הביא כל אחד מכם' - המשיך הרב. 'יהושע, בעל 2 הכיכרות, הביא 6 שלישים (2 ככרות כפול 3), הוא עצמו אכל 5 שלישים, ולכן הזר קיבל ממנו רק שליש אחד בלבד. אביעזר, לעומתו, שהביא 3 כיכרות, הביא 9 שלישים של כיכר (שלושה כיכרות כפול 3). הוא אכל בעצמו חמישה, ומכאן שהזר קיבל ממנו 4 שלישים. לכן הפסק הנכון הוא שאביעזר בעל 3 הכיכרות יקבל 4 מטבעות, ויהושע בעל 2 הכיכרות יקבל מטבע אחד בלבד'. הודו השניים בהתפעלות ואמרו: אכן גדולה חכמת התורה ולומדיה.

סיפור ב' לשולחן שבת

הפרשה נפתחת בציווי "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך...." ונשאלת השאלה מדוע לא נכתב "שופטים ושוטרים תתנו לכם בכל שעריכם...." הרי את הציווי אומר משה רבנו בעצמו? למי הוא אומר את הציווי? נביא סיפור שיבאר זאת עפ"י הגמרא (בבא בתרא ס, ב) "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים" היו שני שכנים שהחצרות שלהם היו זה לצד זה. האחד היה מתפרנס מייבוש תאנים - היה שוטחם בחצרו ומוכרם בשוק. שכנו ששתל עץ בגינתו ולא השגיח עליו החל העץ להתעקם וככל שגדל הסתיר חלק ניכר מקרני השמש עד שבגינת חברו לא האירה השמש, והדבר פגע בפרנסתו. כל ניסיונותיו לשכנע את השכן עלו בתוהו. בעירם היה רב בקיא ופסק דינו היה חד וחריף, ובתוך כמה דקות בעלי הדין קיבלו תשובה. החליט מיוחדענו לתבוע את שכנו לדין תורה. מששמע הרב את טענותיהם ביקשם לבוא למחרת. השמש של ביה"ד התפלג - מעולם הרב לא דחה משפט יותר מ-10 דקות הפסקה. משניגש לרב ביקשו הרב לגשת לרבנית לקחת מסור ולנסר את העץ שבגינתו. השמש עשה כדבר הרב וכת את העץ. למחרת הגיעו בעלי הדין והרב פסק שהשכן צריך לכרות את העץ. השכן כעס על הרב ואמר - "זהו פסק הדין? והרי אני כל יום עובד בדרך לעבודה ורואה שהעץ של הרב אף הוא עקום ומסתיר את השמש מגינת השכן?"... אמר לו הרב: "גש לביתי ותראה מה עשיתי אמש לעץ שלי, ועשה כן גם אתה!"... התורה אומרת לנו הוראה: "שופטים ושוטרים תיתן לך" - קודם כל על הדין לבדוק את עצמו, ורק אח"כ "ושפטו את העם משפט צדק" - הדין שלהם יתקבל על בעל הדין.

סיפור ג' לשולחן שבת

כל דין שאדם דן כאן לעצמו כך ידונו אותו בשמים... "לא תטה משפט... ולא תיקח שחד כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים. צדק צדק תרדוף למען תחיה..." הבן איש חי ביאר את הפסוק "ולא תקח שוחד..." לאור דברי המדרש כי: "כל דין שלוקח שוחד אינו מת עד שיורה צדק בהוראתו". באופן הבא: "ואם תתרץ את נפשך שאתה פוסק כאן כשיטה פלונית, תדע לך ש"צדק צדק תרדוף"! במקרה אחר ששם לא תקבל שוחד, הרי תפסוק כפי האמת וייתר תשובתך... ה'ציוני תורה' מביא סיפור הקשור לעניין הזה: בוילנא היו כמה עגלונים שבסוף עבודתם היו מתיישבים יחד לבלות זמנם בבית מרזח. יום אחד, תוך כדי צחוקם המתגלגל עלה על הפרק הנושא של "עולם הבא", ונדברו ביניהם שהראשון מבניהם שמת יבוא לספר לחבריו מה עבר עליו. ברבות הימים חלה אחד העגלונים, כשבאו חבריו לבקרו הזכירו לו את ההתחייבות שלהם, ואכן הבטיח שיבוא לספר. אחרי כמה ימים מת אותו העגלון. ביום ה"שלושים", הגיע אל חבריו בחלום, והזהירם באזהרה חמורה שלא ישתו "ויסקי" ואז ירווח להם! שאלו העגלונים: מה הבעיה ב"ויסקי", הרי היה לזה הכשר? ענה להם: כשהגעתי למעלה שאלו אותי לסדר יומי, ופירטתי להם, שאלו אותי למה לא השתתפתי בשיעור תורה? ולמה לא למדת? ענית, שכבר ניסיתי בצעירותי, ונוכחתי שזה מאוד קשה לשבת וללמוד, לכן לא למדתי. בהמשך השאלות, שאלו מה שתינו כשהיינו בבית המרזח, וענית שהכל היה עם הכשר כדת. ואז שאלו אותי מהם המשקאות אותם שתיתי, ומנית אחת לאחת את כל הסוגים: יין, בירה, וכו' וכשאמרתי ששתינו גם "ויסקי", שאלו אותי איך שתית ויסקי? הרי זה מר?! ענית להם שהם לא מבינים ב"ויסקי" כי רק בהתחלה זה מר וקשה אבל כשמתרגלים זה מתוק ביותר!

אמרו לי, אם כך, פסקת בעצמך את דינך לגיהנום!
למה?! שאלתי בתדהמה!

הם ענו לי: כי עכשיו הרי אמרת שהנך יודע שישנם דברים שבתחילה הם מרים וקשים אבל כשמתרגלים זה נהיה מתוק ביותר! לפי דברך היה לך להתרגל וללמוד תורה כדי שיהיה לך מתוק ביותר!...

סיפור ד' לשולחן שבת

"ולא תיקח שוחד"

נשאלת השאלה החשובה מדוע אין איסור על נתינת שוחד אלא רק על לקיחת שוחד?
פעם אחת נפגש רבה של בריסק הגאון רבי יוסף דוב סולובייצ'יק עם שופט מרוסיה.
החוקים שלנו - אמר השופט הגוי - טובים מהחוקים שלכם. למשל: לנו יש חוק נגד שוחד מענישים גם את השופט וגם את האיש שנותן אתהשוחד ואילו אצלכם על פי דיני התורה האיסור רק לקחת את השוחד ואילו נותן השוחד אינו עובר על שום איסור.
אדרבה - השיב הרב מבריסק - דווקא מפני כך דין התורה שומר יותר על יושר הדין.
על פי חוקכם הדיין אינו חושש כלל לקחת שוחד משום שבטוח הוא שנותן השוחד לא יגלה את הדבר לאיש שהרי אם יתגלה הדבר ייענש גם הוא.
אולם על פי חוקי התורה - סיים הרב - אין הדבר כן. כל דיין חושש מאוד ליטול שוחד שמא יבוא הנותן ויגלה את מעשיו של הדיין...
המסר החשוב לנו היא האחריות שכל אחד צריך לקבל על עצמו ולא להיות תלוי בקיום חובתו או מצוותו של מישהו אחר.
מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ה' לשולחן שבת

בתחילת הפרשה מופיע הצייווי על המדיח לעבודה זרה "כי ימצא בקרְךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ .. אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' .. לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ" ולאורך הדורות היו ממורים ומשומדים שעזבו את תורתנו הקדושה, המירו את דתם וניסו לחבל בכרם ישראל.
אחד ממלכי אומות העולם פנה אל רבי תנחום ואמר לו: "הבא ונהיה עמי ועמך לעם אחד!" השיב לו ר' תנחום: טוב ויפה, אך אנו היהודים הננו נימולים ועל כן לא נוכל להיות כמוכם, הגויים. המולד איפה אתם ותהיו כמונו, היהודים". ירד המלך לסוף כוונתו של ר' תנחום והבין את הפקחות שבתשובתו, אמר לו אכן ניצחתי בדברך, ואולם, על פי החוק מי שמנצח את המלך מושלך הישר אל גוב האריות. מיד קרא למשרתיו והללו השליכו את היהודי אל הגוב, וראו זה פלא- האריות ניצבו ליד ר' תנחום הביטו בו אך לא נגעו בו לרעה. באותו מעמד נוכח גם מומר אחד שונא ישראל, שהתרעם על הנס שארע ליהודי, ובזעמו כי רב פנה אל המלך ואמר לו: נראה שאין האריות רעבים עתה, ועל כן לא נגעו ביהודי. הבא ונעשה נסיון וניווכח אם האריות רעבים או לאו, הציע המלך וקרא למשרתיו, השליכו אל הגוב את האדם הזה, ציוה והצביע על המומר. וה שלך המומר לגוב האריות, ובאחת התנפלו עליו האריות ואכלו את בשרו לתיאבון

סיפור ו' לשולחן שבת

התורה מתווה לנו דרך בעבודת השם: "תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ" לנהוג בתמימות אל מול מצוות ה' שבזה נגרם נחת רוח גדולה להקב"ה.
על מנת להבין את מעלת התמימות נביא סיפור שהתרחש בתקופתו של האר"י הקדוש:
באחת העיירות הסמוכות למקום מגוריו של האר"י הקדוש נתמנה רב צעיר כרב קהילה. באותה קהילה חי איש פשוט ותמים שהתפרנס מיגיע כפיו.
יום אחד שמע את דרשתו של רב העיר שעסקה אודות לחם הפנים שהיה בבית המקדש אמר לעצמו אותו יהודי: "הרי גם בית הכנסת נקרא מקדש מעט אם כן, בוודאי מצווה גדולה תהיה לי אם אביא לארון הקודש את לחם הפנים!"
גמלה בליבו החלטה לאפות בכל ערב שבת שתיים עשרה חלות ולהניחן בארון הקודש שבבית הכנסת השכונתי.
אמר ועשה, יום שישי הגיע ומיודעינו אפה תריסר חלות קלועות, הביאן לבית כנסת, הניחן לפני ארון הקודש והתפלל בתמימות להקב"ה שיקבל את המנחה מידו - ואת לחם הפנים שהכין לכבודו יקח הקב"ה אליו לשמי מרום. לאחר שסיים האיש את תפילתו שם האיש את פעמיו לביתו להתכונן לקראת השבת המתקרבת.
מה רבה הייתה שימחתו עת פתיחת ארון הקודש למחרת והנה החלות אינם "בוודאי קיבל הקב"ה את המנחה מידי" חשב האיש ולא גילה את סודו לאיש. בליבו גמלה החלטה בכל שבת הוא ישמח את הקב"ה ויכין לכבודו את "לחם הפנים".
שמש עני ולו שישה בנים היה בבית הכנסת, ביום שישי האחרון כבר לא יכל לסבול את חרפת הרעב בה מצויים הוא ומשפחתו, מה עשה? התפלל בכל מאודו לה' שלפחות חלות ימצא לו לשבת. בצהרי יום שישי ניגש לבית הכנסת על מנת לנקותו ריח החלות הטריות מילא את בית הכנסת.

הוא ניגש לארון הקודש והנה 12 חלות מוכנות לשבת. הוא הבין שה' שמע את תפילתו ושלה לו לחם משמים... וכך בכל שישי זה מביא וזה לוקח.

בשישי אחד התעכב הרב בכיה"כ והנה מגיע היהודי התמים ושם פעמיו אל ארון הקודש שבידו "לחם הפנים". לפליאתו של הרב הסביר בתמימות שבכל יום שישי הוא מביא לה' את לחם הפנים... גער בו הרב וביקשו לחדול ממנהגו לאלתר. ביום ראשון הוזמן הרב אל האר"י הקדוש שצפה ברוח קודשו בנעשה. משהגיע הרב אליו גער בו האר"י ואמר לו: "תדע לך שמנעת מהקב"ה נחת רוח גדול שהיה לו בכל יום שישי מאותו יהודי תמים - תמהה אני אם תשלים את שנתך..." ואכן לאחר כמה חודשים נפטר הרב לבית עולמו.

זוהי כוחה של תמימות הבה נתהלך לפני ה' בתמימות ונגרום לו נחת רוח...

מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ז' לשולחן שבת

"תמים תהיה עם ה' אלוך" - על מעלת שמירת דבר ה' כהווייתה ללא קיצורי דרך או הגדלת ראש במקום שאין ציפיה מאיתנו לעשות כן.

מובא בשם הגאון הצדיק רבי ישראל סלנטר משל למה הדבר דומה:

למלך אחד ששלח אחד מדוכסיו בשליחות למדינה אחרת. תנאי אחד מתנה אני אותך - אמר המלך לדוכס - כאשר תגיע לשם בשום פנים אל תסכים להתערבות עם אחד משרי המדינה.

הסכים הדוכס לתנאי המוזר ויצא לדרכו. כאשר הגיע לאותה מדינה נפגש הדוכס עם שריה. וישב עימם לשיחה.

אדוני הדוכס - שאל אחד מהם - האם נכונה השמועה כי אתה גיבן? שקר הדבר - אמר הדוכס - מעולם לא הייתי גיבן!

הבא נתערב במאה אלף דינר שאכן גיבן אתה - אמר השר - פשוט את חולצתך וכולנו נראה אם גיבן אתה או לא!

נזכר הדוכס באזהרת המלך אך מיד חשב בליבו: הרי איני גיבן ותוצאת ההתערבות ידועה מראש מדוע לא אסכים? הסכים הדוכס ופשט את חולצתו ואכן ראו כולם שאינו גיבן מיד שלשלו לידי סכום של מאה אלף דינרים. כאשר הגיע הדוכס בחזרה בא לפני המלך וסיפר לו את כל אשר קרה.

אבוי לי - אחז המלך בראשו - מה עשית? הן אני התערבתי עם שרי המדינה ההיא בחמש מאות אלף דינרים כי לא יצליחו לשכנע אותך להסיר את חולצתך...

כן הוא גם הנמשל - סיים רבי ישראל:

על האדם מוטלת החובה לקיים את מצוות התורה בתמימות בלא מחשבות ובלא התחכמויות רק כפי הכתוב עלינו לקיים ותו לא!

מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ח' לשולחן שבת

הכנה לקראת חודש הרחמים והסליחות נביא משל ממשלי הרב "ישועה ורחמים" זצ"ל:

מעשה באדם שנולד לו ילד עיוור, רחמנא ליצלן. נטלוהו לרופאים, ערכו לו בדיקות וצילומים, עסקו בתרופות ובניתוחים, אך ללא הועיל. ניגש האב לבנו, נטל ידיו בידו ואמר בכאב: "בני יקירי, גזירה היא ממרום ונקבלה באהבה. עולמך יהא חשוך עליך לעולם, אין תרופה למכתך". והילד השח ראשו בהכנעה. לימים נכנס הילד לחנות. גישש בידיו וזיהה את המוצרים, עד שהניח ידו על חפץ עגול.

שאל: "מה הוא חפץ זה?". ענה המוכר: "זו מנורה חשמלית". "מנורה?" תמה הילד, "מה עניינה?!". "כשחשוך, לוחצים על הכפתור ונדלק האור, ואפשר לראות", הסביר המוכר. נפעם הילד, שב לביתו ופנה לאביו בטרוניה: "אבא, אבא, למה ייאשתני? מדוע אמרת לי שאין תרופה למכתי? הייתי היום בחנות ומצאתי בה מנורה, לוחצים על הכפתור - ורואים! אנא, קנה לי את מנורת הפלאים, ותאיר את עולמי!". התרגש האב וענה בכאב: "אל נא, בני, אל תשגה באשליות! מנורת החשמל מיועדת למי שראיתו תקינה, ורק החשיכה מעכבתו מלראות. אזי תגרש המנורה את החושך והוא יראה לאורה. אבל מי שמאור עיניו כבה - לא תעזרהו המנורה כל עיקר...!"

והנמשל: חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות ולמרות כוחו הגדול של הוידוי "שכל מי שחוטא, ואומר "חטאתי", אין רשות למלאך החבלה לגעת בו" יש לדעת שאמירת הסליחות אינה פועלת בדרך קסם, ואינה מרעיפה סליחה מאליה: רק מי שליבו ער ורגשותיו פועמים, אלא ששיגרת החיים גברה עליו והאפילה את רגשותיו, יהיו עבורו הסליחות כקרני אורה שיגרשו את החשיכה ויפזרו את הערפילים החוצצים בינו לקב"ה. אבל מי שאין "שופטים ושוטרים" ממונים על שעריו בעיקר כדיבור בשמיעה ובראייה לא יוכל להתפלא אם תפילתו תהיה עליו לטורח ואין דבריו נשמעים.

סיפור ט' לשולחן שבת

תזכורת לקראת חודש אלול
פעם אחת ראה אחד מחיילי הצר ניקולאי, אדם שיכור באמצע הלילה, וקרא לו להזדהות. השיכור לא הגיב לקריאה ולא הזדהה, חזר החייל וקרא לאיש ודרש ממנו להזדהות, וגם הפעם נשאר קריאתו ללא מענה. בפעם השלישית צעק החייל: "אני חייל של המלך ניקולאי! אני מצווה עליך להזדהות!", ומשלא הזדהה האיש גם בפעם הזאת, ירה בו החייל ופצעו. עמדו השנים למשפט, השיכור על שלא נענה לקריאת החייל, והחייל על שפצע את האיש. טען הפצוע: "מדוע ירית בי?" השיב החייל, שעשה זאת משום שהלה סירב להזדהות. חזר האיש וטען: "הלא ראית שאני מתנדנד שיכור, ומה רצית ממני?" ענה לו החייל: "כאשר שומעים את שמו של הצאר ניקולאי ירום הודו, גם שיכור צריך להתכבד מיינו!"
הנמשל: כאשר שומעים קול הקורא: אלול! כאשר עומד החזן ומכריז "ראש חודש אלול יהיה ביום השלישי וביום הרביעי הבא עלינו לטובה", על כל אדם, בכל מצב שהוא להתעורר.

סיפור י' לשולחן שבת

תזכורת חודש אלול ב'
המגיד הירושלמי, הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל, סח אודות מסירותו המופלאה של מר געש, מוסר העבודה הנעלה שלו. עם שחר מופיע היה במקום עבודתו – קיץ וחורף, בסופה ובשרב. נושא עימו כיסא מתקפל ומטריה, בקיץ הפכה לשמשייה. מציב היה את הכיסא למרגלות הרמזור, על אי התנועה בואכה ירושלים. מפקח היה על התנועה לבירה, שתזרום כסידרה. כשהאור ירוק, סימן במטרייתו לנהגים לנסוע, להתקדם, לא לעכב את השיירה. כשהתחלף לצהוב נושא היה את המטריה מעלה, לאות אזהרה, וכשהבליח האור האדום פשט ידו ועצר במטהו את התנועה! והנהגים צייתנים היו, נשמעו להוראותיו בלי עירעור. כל עוד חסמה המטריה את דרכם, לא העז איש לנסוע! בזו אחר זו נעצרו המכוניות. בשיירה ארוכה ארוכה, מכבדים את הצו. אבל אך התחלף האור לירוק – והמחסום הורם. מר געש ציווה: "סע" – והכל החלו לנוע, מהירים להישמע להוראה, משתדלים לעבור את הצומת בטרם יניף מר געש את המטריה בהבהוב הצהוב! ומר געש אינו יודע מנוח, מהפציע השחר עמל בפרך וניווט את התנועה הסואנת, ברגש אחריות מעורר הערצה. לא הרשה לעצמו הפוגה, לא ידע רגע מנוח. הן כבדה המטלה המוטלת על כתפיו, לדאוג שהתנועה תזרום כסידרה אל הבירה! רק באישון לילה, בגבור עליו הרעב והתשישות, מקפל היה את הכיסא ושב לביתו. מדווח לרעייתו שהיום עבר בשלום. לא היו פקקים, העיר ניצלה מקטסטרופה. ומרת געש המתפעמת הגישה לו ארוחתו בעיניים מעריצות: אח, אילו היו הרשויות יודעות להעריך את תרומתו! אבל השנים עשו את שלהן, הגילו נתן אותותיו, גם המתח והאחריות הכבדה חרטו את רישומן, ומר געש לקה בלב, אחזו שבץ. רעייתו הזעיקה את הרופא, שקבע נחרצות: יש להזעיק אמבולנס ולהביאו לבית החולים, כל רגע יקר!
"לא, איני יכול", נאנק מר געש, "התנועה, מה היא עליה?!". מחאותיו נפלו על אוזניים ערלות. הוא הועלה לאמבולנס, הובהל לבית החולים, הוכנס למיטה וחובר למוניטור.

"אבוי", התמרמר בזעקה, "הכביש יפקק, התנועה תושבת, העיר תחסם!"
"שקט!" תבע החולה במיטה הסמוכה. "מה היללות הללו?" "בעלי מנווט את התנועה לירושלים", הסבירה האישה. "הבלים", הפטיר הלה "בעלך הוא התמהוני שיושב ליד הרמזור?! וכי באמת סבור היה שהתנועה מתנוטת על ידו?! והרי הרמזור ניווט את התנועה, וינווטה בלעדיו!" המוניטור של מר געש השתולל. "מה הוא אומר?!" ייבב מר געש, "מה אמר?!". ואף הרעיה המסורה נחלצה להגנה: "איך תוכל לטעון כך על עבודתו המסורה, וכי לשם מה עמל בפרך ארבעים שנה?!". אך הלה סובב אצבעו סביב רקתו ואמר בלא חמלה: "לשם מה! כי אחזו השיגעון גברתי, משום כך...!"
אתם צוחקים, רבותי – היה רבי שלום מתנגן בקולו – אבל מר געש זה הוא אנחנו... גועשים ומתגעשים כל היום, כל החיים. על מה ולמה? להביא פרנסה, להרוויח עוד ועוד, להדביק את יוקר המחיה. ומשום כך אין לנו פנאי, לא לתפילה בנחת ובכוונה, לא לשיעור תורה ולא לשום דבר שבקדושה.

המסר חשוב לילדים, שהרי כל היום רצים לאחור הלימודים להרבה עיסוקים ומשחקים ומזניחים את הדברים החשובים שילוו אותם בבגרותם הן במקצועות הקודש, בלימוד התורה, בתפילות והן במקצועות החיים.

מתכוננים לפרשת תשובות לשאלות :

מינוי הנהגה לעם ישראל (טז, יח)

פרשת שופטים עוסקת בארבעת סוגי הנהגה של עם ישראל : שופט , מלך , כהן ונביא . בתוך כך אנו מצויים לקיים מערכת משפט ואכיפה על פי דיני התורה.

1. הפרשה נפתחת במילים "שופטים ושטרם נתנו לך בכל שערך" מה ההבדל בין "שופטים" ל"שטרם"? (רש"י טז,יח) שופטים, דיינין הפוסקים את הדין, ושטרם. הרודין את העם אחר מצותן, שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט
2. מדוע נסמכה מצוות מינוי שופטים ושטרם למצוות עליה לרגל "שלוש פעמים בשנה" בפרשה הקודמת? (אור החיים טז,יח) סמך מצוה זו למצוות ג' פעמים וגו' שלפניה, להעיר שהגם שמצוה לעלות שלשה פעמים בשנה ליראות את פני ה' ושם היא עומדת סנהדרי גדולה קבועה אף על פי כן צריך למנות שופטים וכו' ולא יסמכו על בית דין שלפני ה' בלשכת הגזית לבד, והטעם כדי שלא תענה הדין עד עלות אל המקום
3. לפי ר' יעקב בעל הטורים , מדוע נסמכה פרשת מינוי השופטים ל"שלוש פעמים בשנה"? (בעל הטורים טז,יח) וסמך ליה שופטים שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל:
4. עפ"י ר' עובדיה ספורנו, מדוע התורה מצווה כאן על עניין מנהיגי עם ישראל(מלכים , שופטים כהנים ונביאים)?(ספורנו טז,יח) אחד המצות להחמון צוה עניני מנהיגי והם המלכי' והשופטים והכהנים והנביאים אשר בתקונם יתוקן ענין ההמון ובקלוקולם יקולקל כמו שהעיר הנביא באמרו שריה בקרבה אריות שואגים שופטיה זאבי ערב לא גרמו לבקר נביאיה פוחזים אנשי בוגדות כהניה חללו קדש חמסו תורה:
5. מה פירוש המילים בפסוק " ..בכל שערך"?(רש"י טז,יח) בכל עיר ועיר
6. כתוב בפס' "שופטים ושטרם נתנו לך בכל שערך", למה נאמר "בכל שערך", ויכל לומר רק "נתנו לך בשערך"? (אור החיים טז,יח) טעם אומרו בכל, שצריך למנות בכל עיר ועיר ובכל פלך ופלך בארץ ישראל, ובברייתא (ילקוט) אמרו וז"ל בכל שערך בא הכתוב להקיש סנהדרי קטנה לסנהדרי גדולה מה גדולה דנה והורגת אף קטנה דנה והורגת ע"כ, ונראה שדרשתם היא מתיבת בכל שכלל הכתוב כל הסנהדרין יחד לומר ששים בכח אחד:
7. מה למדים מהמילה "...לשבטיך" שבפס'?(רש"י טז,יח) מלמד, שמושיבין דיינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר:
8. כתוב בפס' "שופטים ושטרם נתנו לך... ושפטו את העם משפט צדק", מה למדים מהמילים "ושפטו את העם משפט צדק"? (רש"י טז,יח) מנה דיינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק

מובא במדרש תנחומא מדוע נדרשים השופטים והשטרם ביחד: " שופטים ושטרם. שופטים, אלו הדיינים. שופטים, אלו הפרנסים שמהיגין את העדה. רבי אלעזר אומר, אם אין שופט אין שופט. כיצד, כיון שנתחייב אדם בבית דין להכיר, אם אין שופט שיוציא ממנו, כיון שפורש מן הדין, אין ספיקה ביד הדין לעשות לו פלום, אלא אם כן מוסרו ביד השופט, והשופט מוציא ממנו. אמר רבי אלעזר בן פדת, אלמלא סיטנו של יואב, לא הייה דוד יכול לעשות את הדין. וכן הוא אומר, וימלך דוד על כל ישראל ויהי עושה משפט וצדקה לכל עמו, ויואב בן צרויה על הצבא (דה"א יח, יד-טו). וכי דוד ויואב שופטים פאחד. אלא כל מי שאינו שומע לדין, מוסרין אותו ביד יואב ומוציא ממנו בעל כרחו"

9. כתוב בפס' "לא תטה משפט לא תכיר פנים", לכאורה המילים "לא תכיר פנים" מיותרות שכן כבר אמר "לא תטה משפט", מה הפירוש "לא תכיר פנים" ולמי צווי זה נאמר?(רש"י טז,יט) אף בשעת הטענות, (ו) אזוהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב, לפי שכשוואה שהדיין מכבד את חברו, מסתמין טענותיו:
10. למה הוצרך לומר "ולא תקח שחד", אחרי שהזהיר כבר לא לעוות את הדין?(רש"י טז,יט) ולא תקח שחד. אפילו לשפוט צדק
11. כתוב בפס' "ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חקמים..." , מה הפירוש "כי השחד יעור"? (רש"י טז,יט) משקבל שוחד ממנו, אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו
12. כיצד מפרש רש"י את המילים "דברי צדיקים" בפס' "כי השחד יעור עיני חקמים ויסלף דברי צדיקים"? (רש"י טז,יט) דברים המצודקים, משפטי אמת:
13. מהו הצווי "צדק צדק תרדף", איך רודפים אחרי הצדק?(רש"י טז,ב) הלך אחר בית דין יפה
14. כתוב בפס' "צדק צדק תרדף", איך רודפים את הצדק?(ספורנו טז,ב) כשתתן לך שופטים אתה הממנה את השופטים בחרו את היותר שופטי צדק אע"פ שאין בהם כל כך שאר תכססים הראויים לדיין כמו שלמות הקנין ושלמות הגוף כענין אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו
15. כתוב בפס' "למען תחיה וירשת את הארץ", מהי המצווה שעליה נאמר "למען תחיה וירשת את הארץ"? (רש"י טז,ב) כדאי הוא מניי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן (ספרי שם):

ממדרש תנחומא לילדים לא תטה משפט

צריך שיהיו הדיינין רואין כאלו שכניה ביניהם, שנגאמר: "בקרוב אלהים ישפט" מכאן לבעלי דינין שיהגו אימה לעצמן. מעשה פאחד שהיה לו דין עם מלך ממלכי בית חשמונאי, ועמד לפני שמעון בן שטח. אמר ליה: דין יש לי אצל המלך. אמר שמעון בן שטח להם לאותן דינין שדינין עמו, אם משגר אני בשביל המלך, אתם מוכיחים אותו. אמרו לו: הן. שגר בשבילו. בא, ונתנו את פסאו וישב בצד שמעון. אמר לו שמעון בן שטח, עמד על רגליך ותן את הדין. אמר לו: וכי דנין את המלך. פנה לימינו, כבשו הדיינין את פניהם בקרקע. לשמאלו, כבשו פניהם בקרקע. בא המלך וחבטן בקרקע עד שייצאה נשמתו. מיד נודעו המלך. מיד אמר ליה שמעון בן שטח, עמד על רגליך ותן את הדין, שלא לפני אתה עומד, אלא לפני מי שאמר והיה העולם, שנגאמר: ועמדו שני האנשים אשר להם הדין הריב לפני ה' (דברים יט, יז). מיד עמד על רגליו ונתן את הדין. לכך צריך שיהיו בעלי דינין נוהגין אימה בעצמן, והדיינין יהיו נוהגין אימה בעצמן, ככביכול להקדוש ברוך הוא הן דינין.

דין לעובד עבודה זרה (טו, כא - ז, ו)

1. כתוב בפס' "לא תטע לך אשרה", למה לא נאמר "לא תעבד אשרה"? (רש"י טו, כא) לחייבו עליה משעת נטיעתה, ואפילו לא עבודה, עובר בלא תעשה על נטיעתה
2. כתוב בפס' "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך", מה הפירוש "אצל מזבח ה' אלקיך", על מה הפס' מזהיר כאן? (רש"י טו, כא) אזוהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית:
3. התורה חוזרת על איסורי עבודה זרה "לא תטע לך אֲשֶׁרָה כֹּל עֵץ ... וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצֵּבָה אֲשֶׁר שָׁנָא ה'..." מה הסיבה שה' שונא את המצבה? (רש"י טו, כא) מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות, ואת זו שונא. (ע) כי חק היתה לכנענים, (פ) ואע"פ שהיתה אהובה לו בימי האבות, עבשיו שונאה, מאחר שעשאוה אלו חק לעבודת אלילים:
4. מהו האיסור "ולא תקים לך מצבה..."? (רש"י טו, כא) ולא תקים לך מצבה. מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים
5. כתוב בפס' "ולא תקים לך מצבה", איזה מצבה אסור נאסר עלינו מהתורה לעשותה ואיזוהי המותרת? (אבן עזרא טו, כא) מצבה לעבודה זרה. והעד אשר שונא. רק מצבה שלא לעבודה זרה איננה אסורה והעד הנאמן בפרשת וישלח יעקב
6. כתוב בפס' "כל דבר רע כי תועבת ה' אלקיך הוא", למה נסמך כל דבר רע לתועבה? (בעל הטורים ז, א) לומר לך כל המנבל את פיו נקרא תועבה ושנאו
7. איזה מקרה נוסף של עבודה זרה מובא בפרשה? (ז, יב-ג) "כי ימצא בקרבך בֶּאֱחָד שְׁעָרֶיךָ ... אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע ... וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וַיִּשְׁמָשׂ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם ..."
8. כתוב בפס' "כי ימצא בקרבך... איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ה' אלקיך לעבר ברייתו", מה רצה הפס' ללמדנו באמרו "אשר יעשה את הרע... לעבר ברייתו", הרי נאמר כבר בפס' הבא במפורש "וילך ויעבד אלהים אחרים"? (אור החיים ז, ב) פירוש צריך שידע שהוא עובר ברית ה', ולזה צריך שיתרו בו ויודיעוהו מה גדלו מעשיו הרעים
9. מדוע נזכר כאן ענין עובד עבודה זרה בין פרשיות הדיינים וחוקי המשפט? (ספורנו ז, ב) אחר שצוה למנות דיינים בכל עיר ועיר לשפוט כל ב"ד את בני עירו. הזכיר משפט עובד עבודה זרה שאינו נדון בעירו אבל נדון באותה העיר שעבד בה. ואחריו הזכיר ענין מחלוקת בתי דינים שזה ג"כ נשפט בעיר אחרת היינו במקום אשר יבחר ה'. וכן ענין זקן ממרא
10. הדיינים מחוייבים לבדוק היטב ולחקור את העדים על האשמות כנגד העובד עבודה זרה "וְהִגִּד לָךְ וְשִׁמְעֶתָ וְדַרְשֶׁתָּ הַיֵּטִב". כמה עדים נדרשים כדי להרשיע את הרשע בגזר דין מוות? (ז, ו) על פי שניים עדים או שלשה עדים יומת המת
11. מדוע נכפל בפסוק "יומת המת" ולא הסתפקה התורה ב"יומת"? (אור החיים ז, ו) כפל לומר המת, להעיר כי אם לא נמצאו לו עדים והתראה בן מות הוא לשמים אלא שבעדים והתראה יומת בידי אדם המת שהיה עומד למיתה בידי שמים
12. למה נאמר "יומת המת", ולא "יומת האיש" שהרי עדיין לא מת? (בעל הטורים ז, ו) הרשעים בחייהם נקראים מתים:

תפקיד הדיינים (ז, ו-ג)

1. משה רבנו מלמד את עם ישראל מה לעשות כאשר יש בעיה שאין לה פתרון ידוע "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לבין דבר ויבין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך". הסבירו עפ"י פירוש רש"י את חלקי הפסוק: (רש"י ז, ח) " ... בין דם לבין דבר... בין דם טמא לבין טהור " " בין דם זכאי לבין דם חייב: " " בין דם נגוע לבין דם טהור: " " ... דברי ריבת בשעריך..." שיהיו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מוכח:
2. כתוב בפס' "כי יפלא ממך דבר למשפט... וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר", למה נאמר כאן "וקמת ועלית" לשון עליה? (רש"י ז, ח) מלמד, שבית המקדש גבוה מכל המקומות
3. כתוב בפס' "כי יפלא ממך דבר למשפט... וקמת ועלית אל המקום", מה רצה הפס' להדגיש באמרו דבר זה כאן? (ספורנו ז, ח) אע"פ שמניתם השופטים בכל עיר ועיר כדי שכל בית דין ישפוט את עירו הנה בהולד ספק איך יהיה מפי השמועה לא ישפוטוהו בית דין של אותה העיר כפי מחשבתם אבל יחיה פסק דין כפי מחשבת רוב בית דין הגדול וכן כשלא ירבו אלו על אלו:
4. כתוב בפס' "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם...", נראה שהמילים "אשר יהיה בימים ההם" מיותרות, אם כן מה הפס' מלמדנו באמרו "ואל השופט אשר יהיה בימים ההם"? (רש"י ז, ט) ואל השופט אשר יהיה בימים ההם. ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך לשמוע לו. אין לך אלא שופט שבימיך
5. למה הדגיש הכתוב כאן "הכהנים הלויים"? (אבן עזרא ז, ט) כאשר פירשתי כי יש כהנים שאינם מייחוס לוי:
6. כתוב בפס' "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל", למה נאמר כאן לשון "ימין ושמאל"? (רש"י ז, יא) אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין, ועל שמאל שמאל:
7. למדנו שרש"י פירש את הפסוק "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" שאפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין חייב לשמוע. מדוע לפי הרמב"ן אנו חייבים לעשות כך ואומר "אפילו תחשוב בלבך שהם טועים והדבר פשוט בעיניך כאשר אתה יודע בין ימינך לשמאלך תעשה כמצותם"? (רמב"ן ז, יא) אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין לשון רש"י וענינו אפילו תחשוב בלבך שהם טועים והדבר פשוט בעיניך כאשר אתה יודע בין ימינך לשמאלך תעשה כמצותם ואל תאמר איך אוכל החלב הגמור הזה או אהרוג האיש הנקי הזה אבל תאמר כך צוה אותי הארון המצוה על המצות שאעשה בכל מצותי ככל אשר יורוני העומדים לפניו במקום אשר יבחר ועל משמעות דעתם נתן לי התורה אפילו יטעו וזה כענין רבי יהושע עם ר"ג ביום הכיפורים שחל להיות בחשבוננו (ר"ה כה) והצורך במצוה הזאת גדול מאד כי התורה נתנה לנו בכתב וידוע הוא שלא ישתנו הדעות בכל הדברים הנולדים והנה ירבו המחלוקות ותעשה התורה כמה תורות ותתן לנו הכתוב הדין שנשמע לבית דין הגדול העומד לפני השם במקום אשר יבחר בכל מה שיאמרו לנו בפירוש התורה בין שקבלו פירושו עד מפי עד ומשה מפי הגבורה או שיאמרו כן לפי משמעות המקרא או כוונתה כי על הדעת שלהם הוא נותן (ס"א לנו) להם

התורה אפילו יהיה בעיניך כמחליף הימין בשמאל וכל שכן שיש לך לחשוב שהם אומרים על ימין שהוא ימין כי רוח השם על משרתי מקדשו ולא יעזוב את חסידי לעולם נשמרו מן הטעות ומן המכשול ולשון ספרי (שופטים קנד) אפילו מראין בעיניך על הימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין שמע להם

8. כתוב בפס' "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְדוֹן לְבַלְתִּי שְׂמַע" וכו', מה עושה בפועל אותו האיש לפי ר' עובדיה ספורנו? (ספורנו יז,ב) והאיש אשר יעשה בדון. שירה הלכה למעשה נגד הוראת ב"ד הגדול.

מצוות מינוי מלך לישראל (יז, יד-כ)

1. משה רבנו מנבא שעם ישראל יבקש למנות מלך. למה עם ישראל יבקש זאת? (יז, יד) אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכֹל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבָתִי
2. כתוב בפס' "כי תבא אל הארץ... וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך", למה נכתב "וישבתה" עם האות ה', מה רמז לנו הכתוב כאן? (בעל הטורים יז,ד) מלא ה"א לאחר ה' דורות שאלו מלך:
3. מדוע נכתב בפסוק "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו", מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי? "הרי אם הקב"ה בוחר את המלך, אז הוא לא יבחר איש נכרי. (רמב"ן יז,טו) על דעת המפרשים, שיהיה נבחר על פי נביא או במשפט האורים, יצוה הכתוב תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו, כי הוא יבחר ולא אתה. ובספרי: "שום תשים עליך מלך - מת מנה אחר תחתיו, מלך - ולא מלכה, אשר יבחר ה' אלהיך - על פי נביא". אם כן, מה טעם להזהיר "לא תוכל לתת עליך איש נכרי", והשם לא יבחר בנכרי? אבל לדעת רבותינו יש בכתוב הזה תנאי נסתר, יאמר שום תשים עליך המלך שיבחר השם בו אם תוכל לעשות כן שיענד השם בנביאים, אבל איש נכרי לא תוכל לתת עליך לעולם.
4. מה אסור למלך לעשות (ארבעה דברים)? (יז, טז-יז) לא ירבה לו סוסים, ולא ישיב את העם מצרימה, ולא ירבה לו נשים, וכסף וזהב לא ירבה לו מאד
5. כתוב בפס' "שום תשים עליך מלך.. רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס....", כמה סוסים מותר שיהיה למלך, ומדוע יש חשש לרדת למצרים על מנת להרבות סוסים? (רש"י יז,טז) אלא כדי (ט) מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים (י) באים משם, כמו שנאמר בשלמה, ותעל ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה (מלכים א' י, כט. סנהדרין כא:):
6. משה רבנו מצווה את המלך לכתוב לו ספר משנה תורה. מדוע? (יז, יט) ויקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה'.., לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם
7. כתוב בפס' על המלך "וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר", לכאורה יכל הפס' לומר "וכתב לו את התורה הזאת", אם כן מה הפירוש "את משנה התורה הזאת"? (רש"י יז,יח) שתי ספרי תורות, אחת שהיא מונחת בבית גנזיו, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו (סנהדרין סג), ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שנון ודבור
8. כתוב בפס' על המלך "למען ילמד ליראה את ה' אלקיו לשמר את כל דברי התורה הזאת... ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל", מה הפירוש "ולבלתי סור מן המצוה", על איזה מצוה מדובר? (רש"י יז,כ) אפילו מצוה קלה של נביא
9. כתוב בפס' על המלך שישמור את התורה וילמד בה "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ויבני בקרב ישראלי", מה למדים מכך שהזכיר גם את בניו של המלך כאן - "הוא ובניו"? (רש"י יז,כ) מגיד שאם בנו הגון למלכות, הוא קודם לכל אדם (הוריות יא:):
10. לפי פירוש הרמב"ן, מה רומז הפס' באמרו "לבלתי רום ללבבו מאחיו"? מהם הפסוקים שמוביאים בפירוש לתמוך בכך? (רמב"ן יז,כ) נרמז בכאן בתורה איסור הגאות כי הכתוב ימנע את המלך מגאות ורוממות הלב וכל שכן האחרים שאינם ראויים לכך כי בראוי להתרומם ולהתגדל יזהירנו להיות לבבו שפל ככל אחיו הקטנים ממנו כי הגאווה מדה מגונה ונמאסת אצל האלהים אפילו במלך כי לה' לבדו הגדולה והרוממות ולו לבדו התהלה ובו יתהלל האדם כענין המבואר על יד המלך שלמה (משלי טז ה) תועבת השם כל גבה לב וכתוב (ירמיהו ט כג) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וגו'

מובא במדרש רבה על הפסוק: "דבר אחר, ואמרת אשימה עלי מלך, אמר רבי יהודה רבי אלעאי על שלשה דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, ואלו הן: למחות זכרו של עמלק, ולמנות להם מלך, ולבנות להם בית המקדש. ומנו להם מלך, ומחו זכרו של עמלק, ולמה לא בנו להם בית המקדש, שהיו ביניהם דילטורין. תדע לך דאמר רבי שמואל בר נחמן דורו של אחאב עובדי עבודת כוכבים היו והיו יוצאין למלחמה ונוצחין, ולמה כן, שלא היה ביניהם דילטורין, לפיכך היו יוצאין למלחמה ונוצחין, תדע לך שבקשה איזבל להרג כל נביאי ה', מה עשה עבדיה הטמין אותן במערות, שנאמר (מלכים א' יח, ג): ואחאב מנביאי ה' מאה איש חמשים חמשים איש במערה, ולא היה אדם שאמר לאחאב כף וכף עשה עבדיה, אבל דורו של שאול בלן היו דילטורין, תדע לך כשהיה שאול רודף אחר דוד היו הכל אומרים עליו לשון הרע לשאול, שנאמר (תהלים נב, ב): בבוא דואג האדמי וגו', (תהלים נד, ב): בבוא הזיפים ויאמרו לשאול, לפיכך היו נופלים במלחמה.

עבודת הכהנים ושכרם (יה, א-ח)

1. למדנו שבט לוי לא קיבל נחלה בארץ ישראל וכתוב בפס' שהלוויים יאכלו "אשי ה' ונחלתו...". מהם "אשי ה'" ומהם "נחלתו" שחלקם מיועדים לכהנים וחלקם ללוויים? (רש"י יה,א) קדשי המקדש (קורבנות), ותרומות ומעשרות
2. נאמר בפרשה "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל" מה הפירוש "חלק" ומה הפירוש "נחלה", שנראה שאלו אותם הדברים? (רש"י יה,א) חלק. בביזה: ונחלה. בארץ
3. מה הייתה פרנסת הכהנים שהיו מקבלים מבני ישראל? (יה,ג-ד) הזרע והלחיים והקבה מהקורבנות, ראשית דגן תירוש יצהר והגז

המלמד

מתכוננים לפרשה

גיליון להורים

פרשת שפטים

www.Parashatshavua.com

4. שכרם של הכהנים הוא גם "ראשית דגנך וירשך ויצהרך...." מהו "ראשית דגנך" וכמה שיעורו (הכמות שצריך לתת)? (רש"י יח,ד) זו תרומה, ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו נתנו בה שיעור עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים
5. כיצד לומדים שהתרומה הפחותה(הנמוכה ביותר) היא אחד משישים מהיבול?(רש"י יח,ד) ...וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר "וששיתם האיפה מחומר השעורים" (יחזקאל מה, ג.). ששית האיפה חצי סאה, כשאתה נתן חצי סאה לכור הרי א' מששים, שהכור שלשים סאין
6. מה הפירוש "וראשית גז צאנך תתן לו", כמה פעמים צריך לתת לכהן את "ראשית הגז", וכמה שיעורו של "ראשית הגז"? (רש"י יח,ד) כשאתה גוזז צאנך בכל שנה, תן ממנה ראשית לכהן, ולא פירש בה שיעור, ורבותינו נתנו בה שיעור א' מששים. וכמה צאנן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר וחמש צאנן עשויות (שמואל"א כה, יח.), (ח) רבי עקיבא אומר, ראשית גז שתיים, צאנך ארבעה, תתן לו הרי חמשה:
7. האם חייב לתת "ראשית גז" .. מכל העדר?(רש"י יח,ד) ... וכמה צאנן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר וחמש צאנן עשויות (שמואל"א כה, יח.), רבי עקיבא אומר, ראשית גז שתיים, צאנך ארבעה, תתן לו הרי חמשה:
8. מה הפירוש "ובא בכל אֹת נפשו אל המקום..... ושרת"(רש"י יח,ז) למד על הכהן, שבא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפילו במשמר שאינו שלו. דבר אחר, עוד למד על הכהנים הבאים לרגל, שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואע"פ שאין המשמר שלהם

דינים נוספים בפרשה (יח, ט - יט, כא)

- משה רבנו מזהיר שוב את עם ישראל מהליכה בדרכי הגויים שהיו מנסים לנבא עתידות ע"י עבודה זרה "קסם קסמים מעוין ומנחש ומכשף... ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים".
1. כתוב בפס' "....לא תלמד לעשות פתועבת הגוים ההם", למה נאמר "לא תלמד לעשות"(רש"י יח,ט) אבל אתה למד להבין ולהורות כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלין, ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך שזה הוא חוק הגוים:
 2. כתוב בפס' " לא ימצא בך מעביר בנז ובתו בַּאֵשׁ ", איך נקראת עבודה זרה זו?(רש"י יח,י) הוא עבודת המולך, עושה מדורות אש מכאן ומכאן, ומעבירו בין שתיים:
 3. מהו "מעוין"? (רש"י יח,י) רבי עקיבא אומר, אלו נותני עונות, שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל, וחכמים אומרים אלו אוהזי (ג) העינים (סנהדרין סה:):
 4. על איזה דברים ה"מנחש" מנחש שיקרה דבר מסוים?(רש"י יח,י) פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו
 5. מהו "חֶבֶר חֶבֶר" (רש"י יח,יא) שמצרף נחשים או עקרבים או שאר חיות למקום אחד
 6. מהו "אוב" (רש"י יח,יא) זה מכשפות ששמו פיתום, ומדבר משחיו ומעלה את המת בבית השחי שלו:
 7. מהו "ידעני" (רש"י יח,יא) מכנים עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו, ומדבר העצם ע"י מכשפות
 8. לאחר הפירוט על העבודות הזרות, אומרת התורה "תמים תקיה עם ה' אלקיך", כיצד מפרש רש"י את הפסוק?(רש"י יח,יג) התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו
 9. כתוב בפס' "תמים תהיה עם ה' אלקיך", מהי אותה התמימות עליה אנו מצוים כאן, ומהו לשון "תמים"(רמב"ן יח,יג) שנייחד לבבנו אליו לבדו ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאיו או מאנשי חסידיו רצונו לומר אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם ולא נבטח שיבואו דבריהם על כל פנים אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים כי הוא אלהי האלהים עליון על הכל היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו מפר אותות בדים וקוסמים יהולל ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו ולפיכך אחר אוהרת שאלת העתידות מקום ודורש בעד החיים אל המתים אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה ולא תירא ממגיד עתיד אבל מנביאו ואליו תשמע וזה דעת אונקלוס שלים תהא בדחלתא דה' אלהך שלא תהיה חסר ביראתו כי "תמים" הוא השלם בדבר כמו שה תמים (שמות יב ה) שאין בו מום ושום חסרון וזו מצות עשה וכבר הזכרתי זה בפסוק והיה תמים (בראשית יז א)
 10. כתוב בפס' "כי הגוים האלה אשר ... אל מעוניהם ואל קסמיהם ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך", מה לומדים עפ"י ר' עובדיה ספורנו מהמילים "ואתה לא כן נתן לך"(ספורנו יח,יד) שלא יתאמתו בך דברי המעוניהם והקוסמים כאמרם (שבת) אין מזל לישראל:
 11. איזה שלושה איסורים, שעובר הנביא, מיתתו בידי אדם עפ"י הפסוק: "אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים"(רש"י יח,כא) שלשה מיתתו בידי אדם, המתנבא מה שלא שמע, ומה שלא נאמר לו ונאמר לחבירו, והמתנבא בשם עבודת אלילים
 12. באיזה מיתה מת איתו "נביא" המזכר?(רש"י יח,כא) בחנק
 13. כתוב בפס' "אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר...." כלומר, גם על נבואה לעתיד וגם על נבואה על שינוי במצוות ה', עונשו של הנביא הוא מיתה שהרי נביא שקר הוא. איזו דוגמה מביא רש"י ומה לומדים ממנה?(רש"י יח,כב) ... ואם תאמר, זו במתנבא על העתידות, (ו) הרי שבא ואמר עשו כך וכך ומפי הקב"ה אני אומר, כבר נצטוו, שאם בא להדיחך מאחת מכל המצוות לא תשמע לו, (ז) אא"כ מומחה הוא לך שהוא צדיק גמור, כגון אליהו בהר הכרמל, שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל, הכל לפי צורך שעה וסייג הפרעה
 14. איזה דוגמאות מביא ר' עובדיה ספורנו למצוות שניתנו באופן זמני(מצווה לשעתה) ע"י נביאים והם לכאורה נגד מצוות התורה על פי הפס' "איכה גרע את הדבר אשר לא דברו ה' ? ואיזה אותות נתנו עימן כדי להוכיח שאכן היה זה דבר ה' ? (ספורנו יח,כב) כשיצוה לשעה איזו מצווה כגון אליהו בהר הכרמל ויהושע שהקיף יריחו בשבת וצוה את הכהנים לשאת את הארון בירדן ולעמוד שם עד שיעברו כל העם, כי אמנם לא תתחדש מצוה אפילו לשעה להמון אם לא יהיה עמה איזה אות כמו שהיה ביהושע בבקיעת הירדן ונפילת חומת יריחו. ובאליהו ירידת האש מן השמים. אמנם מצות הנביא שאמר אל רעהו הכני נא היתה לרעהו נביא כמוהו שידע כי דבר ה' הוא לפיכך נענש כאשר מאן:
 15. מה הפירוש "לא תגור ממנו"(רש"י יח,כב) לא תמנע עצמך מללמד עליו חובה (ספרי שם), ולא תירא (ט) ליענש עליו:

16. מדוע לפי הרמב"ם נכתבה כאן שוב פרשת ערי מקלט? מה החידושים שלומדים בפרשתנו? (ארבעה דברים)(רמב"ם יט,א) גם זו מצוה מבוארת שכבר צוה בה (שמות כא יג) ועתה הוסיף לבאר משפטיה כי אמר וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם ללמד שלא נתחייבו בה אלא לאחר ירושה וישיבה וכן עשה יהושע והוסיף תכין לך הדרך שיהו סרטיאות מפורשות לתוכה ושיכתוב מקלט מקלט על פרשת הדרכים והוסיף ושלשת את גבול ארצך והוסיף עוד ללמדנו ענין השגנה כמו שאמר (פסוק ה) ואשר יבא את רעהו ביער וגו' ומדרשים רבים שדרשו רבותינו בפרשה ללמדנו בחומש במדבר על ערי מקלט, שאליהם יכול לברוח רוצח בשגגה(לא בכוונה). כמה ערי מקלט אנו מצויים להקים בתוך ארץ ישראל?(יט,ב-ג) שלוש
18. מה הפירוש ".... וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת גְּבוּל אֶרְצְךָ" (רש"י יט,ג) שיהא מתחלת הגבול, עד העיר הראשונה של עיר מקלט, (כ) כשיעור מהלך שיש ממנה עד השנייה, וכן משנייה לשלישית, וכן מן השלישית עד הגבול השני של ארץ ישראל:
19. מה הפירוש "תִּכְיֶינָה לְךָ הַדֶּרֶךְ...?" איך זה בא לידי ביטוי?(רש"י יט,ג) מקלט, מקלט, היה כתוב על פרשת דרכים
20. איזה שני מקרים מביאה התורה לרצח בשגגה (לא בכוונה) ? (יט,ד-ה) אֲשֶׁר יִקֶּה אֶת רֵעֵהוּ בְּבִלְי דַעַת, וְאֲשֶׁר יִבֵּא אֶת רֵעֵהוּ בְּיַעַר לְחֹטֵב עֵצִים וְנִדְחָה יָדוֹ בְּגִרְוֹן לְכַרֵּת הָעֵץ וְנִשְׁלַל הַבְּרִזָּל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וְנָמַת
21. מה הפירוש "ונשל הברזל מן העץ"? הבא שני פירושים.(רש"י יט,ה) יש מרבתינו אומרים נשטם הברזל מקתו, ויש מהם אומרים שישל הברזל לחתיכה מן העץ המתבקע, והיא נתזה והרגה
22. מהו "גִּרְוֹן", ולמה נקרא כך?(אבן עזרא יט,ה) ברזל שיכרתו בו העץ מגזרת נגזרת
23. ללמדנו שגואל הדם הוא קרוב של הנרצח הרוצח לנקום את מותו של הנרצח. אם הרוצח בשגגה מגיע לעיר מקלט, אסור לגואל הדם לפגוע בו. מה יהיה דינו של גואל הדם אם יהרוד את הרוצח בשגגה לפני שמגיע לעיר המקלט? (יט,ו) וְלוֹ אֵין מִשְׁפָּט מִוֶּת
24. מה רוצה הפס' להדגיש באמרו "שֵׁשׁ עָרִים", הרי כבר אמר למעלה "שֵׁשׁ עָרִים תְּבַדִּיל לָךְ"(בעל הטורים יט,ז) לומר שחזקות היו ערי מבצר שלא יבא עליהם גואל הדם בחיל:
25. כתוב בפס' "וְיִסְפַּתְךָ לָךְ עוֹד שֵׁשׁ עָרִים עַל הַשֵּׁשׁ הָאֵלֶּה", כמה ערי מקלט יש בסה"כ? כיצד?(רש"י יט,ט) הרי תשע, ג' שבעבר הירדן, וג' שבארץ כנען, וג' לעתיד לבא
26. כתוב בפס' "וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שִׁנְאָה לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכְהוּ נֶפֶשׁ וְנָמַת", מדוע התורה מדגישה "אִישׁ שִׁנְאָה לְרֵעֵהוּ" הרי אפשר היה להסתדר בלי החלק הזה? מה לומדים מכך?(רש"י יט,יא) ע"י שנאתו הוא בא לידי וארב לו, מכאן אמרו, עבר אדם על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה, לפי שעבר על לא תשנא, סופו לבא לידי שפיכות דמים, לכך נאמר וכי יהיה איש שונא לרעהו וגו', שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש:
27. מה יהיה דינו של רוצח במזיד שבורח לעיר מקלט (יט,יב) וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וְנָמַת
28. למה מדגישה הפס' כאן "לא תחוס עיניך עליו .."(רש"י יט,יג) שלא תאמר, הראשון כבר נהרג, (ג) למה אנו הורגים את זה ונמצאו שני ישראלים הרוגים
29. כתוב בפס' "לא תסגי גבול רעך" מהו לשון "לא תסגי" ומה המשמעות?(רש"י יט,יד) לשון נסוגו אחור (ישעיה מב, יז), שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לאחור, לתוך שדה חבירו, למען הרחיב את שלו, והלא כבר נאמר לא תגזול, מה תלמוד לומר לא תסגי, למד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין, יכול אף בחוץ לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר נתחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוץ לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול:
30. מדוע נאמר בפס' "לא תסגי גבול רעך" הרי כבר נאמר "לא תגזול"(רש"י יט,יד).... והלא כבר נאמר לא תגזול, מה תלמוד לומר לא תסגי, למד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין, יכול אף בחוץ לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר נתחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוץ לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול:
31. כתוב בפס' "לא יקום עד אָחַד בְּאִישׁ לְכָל עוֹן וְלְכָל חַטָּאת", הרי בנזקי גוף וממון חייבים לפחות שני עדים, באיזה מקרה ניתן להסתפק בעד אחד?(רש"י יט,טו) אבל קם הוא לשבועה אמר לחבירו תן לי מנה שהלוייתך, א"ל אין לך בידי כלום, ועד אחד מעידו שיש לו, חייב להשבע לו:
32. מה הדיוק במילים "על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר"(רש"י יט,טו) על פי שני עדים. ולא שיתכתבו עדותם באגרת וישלחו לב"ד, ולא שיעמוד תורגמן בין העדים ובין הדיינים
33. כתוב בפסוק: "וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה'...." מה הפירוש "לפני ה' "? הרי הם עומדים בפני הדיינים?(רש"י יט,יז) יהיה דומה להם כאלו עומדין לפני המקום, שנאמר בקרב אלהים ישפוט
34. למה הודגש בפס' "לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם", לכאורה הדבר מיותר ויכל לומר רק "לפני הכהנים והשפטים"(רש"י יט,יז) יפתח בדורו כשמואל בדורו (ראש השנה כה:), צריך אתה לנהוג בו כבוד:
35. התורה ממשיכה לדון במערכת המשפט וחקירת העדים. כתוב בתורה " וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיועַיִן בְּעַיִן שֶׁן בְּשֵׁן יָד בְּיַד רֶגֶל בְּרֶגֶל" וכו', מה הפירוש "עין בעין", האם מוצאים לאדם את העין ממש, או שמדובר בתשלום בשוי האיבר שעשה בו נזק?(רש"י יט,כ) עין בעין. ממון וכן שן בשן וגו':

ההכנה לקראת מלחמות ישראל (כ, א-ט)

- משה רבנו מכין את עם ישראל לקראת הקרבות בכניסה לארץ ישראל באויבים גדולים ורבים עם כלי נשק טובים יותר מכלי הנשק שהיו לעם ישראל והם צריכים לבטוח בישועת ה'. ומצווה את הכהן לדבר עם בני ישראל לפני היציאה לקרב .
1. מדוע נסמכה פרשת "כ" תצא למלחמה על איבך" לפרשיות הדיינים עפ"י פירושו השני של רש"י?(רש"י כ,א) ... דבר אחר, לומר לך, אם עשית משפט צדק, אתה מובטח שאם תצא למלחמה אתה נוצח, וכן דוד הוא אומר, עשיתי משפט וצדק כל תניחני לעושיקי
 2. כתוב בפס' "כ" תצא למלחמה על איבך", למה נאמר "על איבך" הרי ודאי שלא יצאו להלחם עם אוהביהם, אם כן למה הפס' מדגישה "על איבך"?(רש"י כ,א) על אויבך יהיו בעיניך כאויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך:
 3. כתוב בפס' "וְהָיָה כְּקִרְבָּנְךָ אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגְשׁ הַכֹּהֵן", באיזה כהן מדובר?(רש"י כ,ב) הכהן. המשוש לכך, והוא הנקרא משוח מלחמה (סוטה מב:).

המלמד

מתכוננים לפרשה

פרשת שלח

www.Parashatshavua.com

4. כתוב בפס' "וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קָרַבְתֶּם הַיּוֹם...." וכו', למה נאמר "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" הרי כבר מדבר איתם? (רש"י כ,ג) אפילו אין בכך זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שישמע אתכם
5. מה רוצה הכהן להדגיש לעם באמרו "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַהוּא עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לְכֶם...." (רש"י כ,ד) הם באים בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום, פלשתים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו:
6. מה הפירוש בפס' "וְהָיָה עִמָּכֶם" (רש"י כ,ד) ההולך עמכם. זה מחנה הארון
7. השוטרים הממונים יוסיפו לדבר אל עם ישראל כדי שלא יצאו אנשים שמפחדים להילחם בגלל סיבות אישיות ועלולים להחליש את הלוחמים. איזה מקרים מביאה התורה? מיתחו קו (כ,ה"ח)

מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית הַדָּשׁ	וְלֹא חָלְלוּ
וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כְּרֶם	וְלֹא לָקַחָהּ
וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה	לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס אֶת לִבּוֹ אֲחִיו כְּלָבְבוֹ
מִי הָאִישׁ הַיֵּרָא וְרָךְ הַלֵּבָב וְיָשָׁב	וְלֹא חָנְכוּ

8. מה הפירוש "וְלֹא חָנְכוּ", מהו לשון "חנוך"? (רש"י כ,ה) ולא חנכו. לא דר בו, חנוך לשון התחלה:
9. עפ"י הכתוב בפס' "מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית הַדָּשׁ וְלֹא חָנְכוּ יָלַף וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ", מהו הטעם שמביא ר' אברהם אבן עזרא שאדם שלא חנך את ביתו לא יוצא למלחמה? (אבן עזרא כ,ה) כמו חנכת המזבח וכן חנוך לנער ומזה למדו רבותינו ז"ל מחנכין את הנערים והטעם כי לבו וכל תאוותו לחנוך ביתו והנה לבו לביתו לא למלחמה על כן ינוס ויניס אחרים:
10. כתוב בפס' "וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כְּרֶם וְלֹא חָלְלוּ", מה הפירוש "וְלֹא חָלְלוּ" (רש"י כ,ו) לא פדאו בשנה הרביעית, שהפירות טעונים לאכלן בירושלים, או לחלוף בדמים ולאכול הדמים בירושלים
11. מה הפירוש "הַיֵּרָא וְרָךְ הַלֵּבָב" עפ"י ר' עקיבא? (רש"י כ,ח) רבי עקיבא אומר, כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה
12. מה הפירוש "הַיֵּרָא וְרָךְ הַלֵּבָב" עפ"י ר' יוסי הגלילי? מדוע לדעתו הובאו המקרים הראשונים שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה? (רש"י כ,ח) רבי יוסי הגלילי אומר, הירא מעבירות שבידו ולכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה, לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם (כלומר לתת תירוץ), שלא יבינו שהם בעלי עבירה, והרואהו חוזר אומר, שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה:
13. עפ"י ר' אברהם אבן עזרא, מה הפירוש המילים "הַיֵּרָא"? ומה הפירוש "וְרָךְ הַלֵּבָב"? (אבן עזרא כ,ח) הירא. להכות אחר: ורך הלבב. לסבול מכת אחר
14. כתוב בפס' "וּפְקֹדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת...". מה תפקידם של שרי הצבאות? (רש"י כ,ט) שרי צבאות. שמעמידין זקפין מלפניהם ומאחריהם וכשילים של ברזל בידיהם, וכל מי שרוצה לחזור, הרשות בידו לקפח את שוקיו. זקפין, בני אדם עומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים, שובו אל המלחמה ולא תנוסו, שתחלת נפילה ניסה

כללים למלחמת ישראל (כ, יב)

מלחמת מצווה היא המלחמה על הנחלת ארץ ישראל לשבטים ובה אנו מצווים להשמיד או לגרש את כל יושבי הארץ שאינם רוצים להתגייס ולעומת זאת, מלחמת הרשות היא מלחמה מחוץ לגבולות ארץ ישראל. לפני תחילת המלחמה מופיע הציווי "כִּי תִקְרַב אֵל עִיר לְהִלָּחֵם.... וְקָרָאתְ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם".

1. מדוע נכתב במלחמת הרשות "וְהָיָה כָּל הַעָם הַנִּמְצָא" בפסוק: " וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּ לָּךְ" (רש"י כ,יא) אפילו אתה מוצא בה משבעה אומות שנצטיית להחרימם, אתה רשאי לקיימם.
2. מה הפירוש "יהיו לך למס ועבדוך"? (רש"י כ,יא) עד שיקבלו עליהם מסים ושעבדו
3. כתוב בפס' "וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ...". מה פירוש המילה "תשלים"? (אבן עזרא כ,יב) תעשה שלום
4. אם האויב נכנע בפני עם ישראל, ניתן לגבות מהם מס (תשלום כספי) ולהפוך אותם לעבדים. מה צריך לעשות אם הם לא נכנעים? (כ,יב"ג) להלחם ולהשמיד את כל הזכרים
5. במלחמת הרשות נכתב "וְעִשְׂתָּה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ עָלֶיהָ" מה הפירוש "וצרת עליה" עד איזה מצב מותר לקיים את המצור? (רש"י כ,יב) אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים
6. כתוב בפס' על מלחמת מצווה בארץ ישראל "הַחֲרֵם תַּחְרִימֶם הַחַיִּי וְהַבְּעִי וְהַפְּרֹזִי..... לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבוֹתֵם", מה למדים מהמילים "למען אשר לא ילמדו אתכם"? (רש"י כ,יח) הא אם עשו תשובה והתגייסו, (ז) אתה רשאי לקבלם:
7. לצורך כיבוש העיר היו עושים מצור - שלא ניתן להכנס ולצאת. משה רבנו מצווה על איסור מסויים בזמן מצור על עיר בזמן מלחמה. מהו? (כ"ט"כ) לא להשחית עץ מאכל
8. כתוב בפס' "כִּי תִצּוּר אֵל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ...". כמה ימים הם "ימים רבים" ומה לומדים מכך? (רש"י כ,יט) רבים. שלשה, מכאן אמרו, אין צרין על עיירות של נכרים פחות משלשה ימים קודם לשבת
9. מה הפירוש שעם ישראל צריך להילחם בעיר "עַד דְּדַתְהָ"? (רש"י כ,כ) לשון רדוי שתהא כפופה לך

כותב הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ו: " אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום. אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצווה. שנאמר (דברים כ"י) 'כִּי תִקְרַב אֵל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרָאתְ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם'. אם השלמו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן נשמה והרי

הן למס. שְׁנָאֵמַר (דברים כ"א) 'יְהִי לְךָ לְמַס וְעֵבֹדֶיךָ. קָבְלוּ עֲלֵיהֶן הַמָּס וְלֹא קָבְלוּ הָעֲבֹדוֹת אוֹ שִׁקְבְּלוּ הָעֲבֹדוֹת וְלֹא קָבְלוּ הַמָּס. אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם עַד שִׁקְבְּלוּ שְׁנֵיהֶם. וְהָעֲבֹדוֹת שִׁקְבְּלוּ הוּא שִׁיְהִי נְבִזִים וְשִׁפְלִים לְמִטָּה וְלֹא יִרְיֻמוּ רֹאשׁ בְּיִשְׂרָאֵל אֲלֵא יִהְיוּ כְבוֹשִׁים תַּחַת יָדָם. וְלֹא יִתְמַנּוּ עַל יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹם דְּבַר שְׁבַעוּלָם. וְהַמָּס שִׁקְבְּלוּ שִׁיְהִי מוֹכְנִים לְעֲבֹדַת הַמֶּלֶךְ בְּגוֹפָם וּמְמוֹנָם. כְּגוֹן בְּנֵי הַחֹמֹת. וְחֹזֵק הַמְצֻדוֹת. וּבְנֵי אֲרָמוֹן הַמֶּלֶךְ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ."

עגלה ערופה (כא, א"ט)

בין פרשיות המלחמה, מופיע עניין מיוחד של חלל, אדם מת, שנמצא בשדה ולא יודעים מי הרג אותו. התורה מלמדת אותנו שאם יש יהודי שנפגע, צריך לכפר על מותו כיוון שכולנו אחראים לכל אחד ואחד מעם ישראל ולא דאגו למנוע את המוות של החלל.

1. כיצד יש לברר איזו עיר תכפר על מותו של אותו יהודי? (כא, ב"ג) מודדים איזו עיר הכי קרובה לאיש המת
2. זקני העיר צריכים לקחת עגלה. מה מיוחד בעגלה זו ולאן לוקחים אותה? (כא, ג"ד) אֲשֶׁר לֹא עֵבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשֻׁכָּה בְּעֵל, אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בוֹ וְלֹא יִזְרַע

מסבירים חז"ל את הסיבה לעריפת העגלה: "אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה, שלא הניחיהו לעשות פירות"

3. למה נסמך "כי ימצא חלל" לפרשת המלחמה? (בעל הטורים כא,א) סמך לפרשת מלחמה שבשעת מלחמה דרך למצא חללים
4. כתוב בפס' 'וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחַל', מה עושים בדיוק במעמד זה? (רש"י כא,ד) קוצץ ערפה בקופיץ
5. כתוב בתורה שזקני אותה העיר "יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֵגְלָה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל" ובהמשך כתוב "וְעָנּוּ וְאָמְרוּ יְדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה....". למה הוצרכו זקני בית הדין לומר דבר זה, וכי יעלה על הדעת שהם שופכי דמים? (רש"י כא,ז) וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לזיה
6. מדוע ה' ציוה לזקני העיר לעשות את טקס העגלה הערופה ולומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו"? ומה לומר ר' אברהם אבן עזרא מכך? (אבן עזרא כא,ז) ויתכן שהשם צוה לעשות כן העיר הקרובה כי לזלי שעשו עבירה כדומה לה לא נזדמן להם שיהרג אדם קרוב מהם ומחשבות השם עמקו וגבהו לאין קץ אצלנו:
7. הכהנים אומרים "כפר לעמך ישראל", מה למדים מכאן? (בעל הטורים כא,ח) מכאן שכל ישראל ערבים זה לזה
8. מה רצה ללמדנו הכתוב באמרו "וְאִתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַנִּקְיִי מִקִּרְבְּךָ...?" (רש"י כא,ט) מגיד, שאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה, הרי זה יהרג והוא הישר בעיני ה':